

CSÓK ISTVÁN (1865-1961)**Hölgy a kertben, 1919**

Olaj, fa, 93,5x84 cm

Jelezve balra lent: Csók I. Bp. 1919.

Kezdő ár: 4 200 000 Ft / 15 000 EUR

Becsérték: 5 500 000 – 7 500 000 Ft

Estimated price: 19 643 – 26 786 EUR

CSÓK ÉS A KLASSZIKUS FESTÉSZETI HAGYOMÁNY

A magyar festészet úttörői között talán Csók István volt az egyetlen, aki a moderneket nem feltétlenül a múlttal való szakításuk miatt tisztelte. Ellenkezőleg, teljes életműve azt a nézetet látszik alátámasztani, hogy a modernizmus csak az elmúlt korok művészetének tükrében, azon keresztül kaphat értelmet. A múlt és a jelen nem különbözőségük, hanem épp kapcsolatuk alapján válhat igazán érdekessé. Kortársainak többségével szemben a történelmi korstílusokat nem béklyónak tekinti, hanem olyan kontinuumnak, mely ernyőként borul a modern művészet minden újítása fölé.

Sajátos művészetszemléletének tudható be, hogy a 20. század elejének újításait soha sem individuális stílusának szükségleteit figyelembe véve használta fel. Az impresszionizmus, vagy a posztimpresszionizmus inspiráló újításait rendre a klasszikus festészet, főként a reneszánsz és barokk tradíciójába igyekezett beolvasztani. Minden alkotói periódusában jól kitapintható ez az elv: a reneszánsz és a barokk képépítési sémáinak következetes alkalmazása, és azok modernizálása. Akár portréit, történelmi tablót, életképeit, vagy épp misztikus fantáziáit szemléljük, rendre a 15-18. századi festészettörténet előképeibe ütközünk. Reneszánsz oltárképek, quattrocento profilportrék, holland enteriőrök, girlandos francia allegórák elevenednek meg a 20. század elvárásaihoz igazítva.

De nem egyszerűen a történelmi korok átszabásáról van itt szó. Sokkal inkább az európai festészet hagyományának és a jelen vívmányainak szintézisére törekedett. Talán konokságnak is tűnhet ez a sajátos művészetszemlélet, mely ahelyett, hogy a kor vadonatúj képalkotási sémáit venné át, makacs módon

klasszikus megoldásokkal operál. Nem szűkítéssel, hanem kiterjesztéssel, egy szintetizáló, egységes formanyelv megteremtésével igyekeznek megoldani korának festészeti problémáit.

TÉMA- ÉS FORMAGAZDAGSÁG CSÓK FESTÉSZETÉBEN

Jellemző példa, hogy tájképei csak 1920 körül válnak a szömai értelemében vett tájképekké. Addig csupán arcképekkel, csendéletekkel társulva jelentek meg önálló esztétikai értékkel is rendelkező tájrészletek festményein. Egy ilyen, többrétű alkotásnak tekinthető a most bemutatott Hölgy a kertben című festmény is, mely egyszerre három műfaj keresztezésével, a quattrocento kedvelt portétípusának, a tájképnek és a csendéletnek a keresztezéséből jött létre. Csók számára azonban ez jól láthatóan nem jelent problémát, sokkal inkább kihívást és izgalmas munkát.

Nem szenved, nem fuldoklik. Dúskál a témák sokrétűségében, a formák, színek gazdagságában. A rá oly jellemző derűvel és oldottsággal dolgozza fel a másnak talán három képre is elegendő témát. Festői virtuózitása nyomán könnyedén olvadnak össze az egyes motívumok. Megfestésük teljesen oldott, könnyedén sommázóan sietős, széles ecsetkezelésű, mely szinte rögtönzésnek hat. Talán innét a kép élénk omló frissessége. Közvetlenül, ösztönszerűen megnyilatkozó, ritka alkotóerőt sugároz. Kívül esik minden kategórián, minden besoroláson vagy párhuzamon. A kép érzékisége egyszerűen elbűvöl, miközben a színek, a formák tánca már-már önálló élvezeti értékkel bír.

CSÓK ÉS KORTÁRSAI

A kép egyike azoknak az 1910-es években készült, pazar festőiségbe és érzékiségbe burkolózó alkotásoknak, melyek elsősorban a posztimpresszionizmus közvetlen hatására születtek Rippl-Rónai József, Fényes Adolf, Perlmutter Izsák, Iványi Grünwald Béla vagy épp Csók István műtermében. Jellemző, hogy pontosan az 1860-as években született generáció az, amelyik eljut az érzéki festészet eme magaslatára. Rippl kivételével ők azok, akik a legnehezebben szabadultak meg a 19. század végének anekdotizáló, irodalmias életképfestészetétől és naturalizmusától. S talán éppen ez a gyötrelmes válás, s az azt követő felszabadulás inspirálta e művek szembetűnő oldottságát és spontaneitását. Alig egy évtized leforgása alatt olyan pazar és könnyed sorozatok jönnek létre, mint Fényes parasztertiőr- és csendéletciklusa, Perlmutter rákospalotai életképei, és – időben a sor végén – az itt bemutatott Csók-alkotás. E képek üde színezése, érzéki megfestése már nem a valóságot szolgálják: „a bennük elömlő világosság már nem a nap közvetlen fénye, hanem a szem mindent egyforma értékű színességbe öltöztető gyönyörködése.”

Kaszás Gábor

